

זהר שביט • שינוי שיטת הממשל

הלקח הגרמני

המצרדים בשינוי שיטת הממשל מדגישים שתי נקודות: הצורך בהעלאת אחוז החסימה והצורך במעבר לשיטת בחירות אזוריות, או לפחות אזוריות בחלק קו, שתחזק את הקשר בין חברי הפרלמנט לבין תושבי מחוז הבחירה שלהם. כאשר מאזינים להם, נדמה שאם רק יבוצעו שני התיקונים האלה בחוקי היסוד של ישראל יבוא המזור לכל בעיותינו.

שנים ארוכות הייתה גאוותה של גרמניה על שיטת הבחירות שלה. השיטה נהגתה בידי מומחים מן האקדמיה כחלק מהלקחים של עליית הנאציזם. היא קבעה אחוז חסימה גבוה של 5%, יצרה מבנה מורכב של הצבעה בשני פתקים, ששילב בין בחירות אזוריות לבין בחירה של רשימות מפלגתיות ארציות, והעניקה סמכויות נרחבות למדינות המחוז. הרפובליקה הגרמנית החדשה התאפיינה ביציבות פוליטית, שבמרכז זה עמדו שתי מפלגות גדולות – הסוציאל-דמוקרטים והנוצרים-דמוקרטים. למפלגות קטנות וקיצוניות לא ניתנה דריסת רגל בבית הנבחרים.

והנה, בשנה האחרונה משהו השתבש. 15 שנה לאחר האיתור עם מזרח-גרמניה רגשי ההתמרמרות במזרח עורם גדולים. כתוצאה מכך עלתה מפלגה חדשה, "מפלגת השמאל", המאגדת את יוצאי המפלגה הקומוניסטית המזרח-גרמנית ופורשי המפלגה הסוציאל-דמוקרטית. "מפלגת השמאל" נהנית מתמיכה של כ-10% מהאוכלוסייה, אולם בעלת בריתה הטבעית, המפלגה הסוציאל-דמוקרטית, אינה רואה בה שותפה לגיטימית לקואליציה, משום שלדידה היא קיצונית מדי. כך נוצר מצב מוזר: מצד אחד בבחירות האחרונות זכה השמאל ברוב בפרלמנט, ומצד שני השמאל לא יכול היה להקים ממשלה ונאלץ להעניק את הנהגת המדינה לנוצרים-דמוקרטים.

אלא שהקואליציה שהקימו הנוצרים-דמוקרטים לאחר הבחירות תלויה בחסדי הסוציאל-דמוקרטים. מכאן ששתי המפלגות הגדולות אינן יכולות לקדם את מדיניותן, אך גם אינן יכולות להיפרד זו מזו. מאחר ש"מפלגת השמאל" אינה תופעה חולפת, ברור כי השיתוק שממנו סובלת המערכת הפוליטית בגרמניה יהיה מנת חלקה עוד שנים ארוכות. אחת התוצאות של השיתוק הזה, כך לפחות לפי הסקרים, תהיה התחזקותן בבחירות הבאות של המפלגות הקטנות, שתחריף את חוסר היציבות הפוליטית.

בינתיים תורם גם כוחן של מדינות המחוז את חלקן למשבר. אחרים מ"חבריה" של הקנצלרית מרקל למפלגה הנוצרית-דמוקרטית נמנים כיום עם מתנגדיה, ומכשילים בעקביות את תוכניותיה. עמית גרמני ני אמר לי: "נתנו לנציגים המקומיים כוח רב, התברר שהוא רב מדי, ועכשיו הם משתקים לנו את המדינה". מה הלקח מכל זה? שיטת בחירות, ותהא משוכללת לת ומתוחכמת ככל שתהיה, אינה מעצבת את פניה של החברה, אלא נותנת להן ביטוי. לאחוז החסימה, כמו גם לדרך בחירת הנציגים, יכולה להיות השפעה מסוימת על המערכת הפוליטית, אך הם אינם יכולים להתגבר על זרמי מעמקים או על מחלוקות עמוקות. במילים אחרות, המזור לבעיותינו לא יבוא באמצעות הסדר טכני. לא מן השיטה ניושע. ■